

SOKFÉLE.

XIX szám

Béts. Julius 6-dikán.

1832

Statistikai Jegyzetek.

BAJOR ORSZÁG, BAVÁRIA.

Monarchia Constitutióval.

I. Az Uralkodó Familia (Katholika valláson).

Királya: I LAJOS, született 1786-ban, Aug. 25-kén. Atya I Maximilián után kezdett uralkodni 1825-ben, Oct. 13-kán. Hitvese 1810-ólta Therézia, Szász-Altenburgi Printzaszszony, szül. 1792-ben.

Élő Magzataik.

1) Maximilián, Koronaörökös, szül. 1811-ben.
2) Mathilda, szül. 1813. 3) Otto, szül. 1815-ben. 4) Luitpold, sz. 1821-ben. 5) Adelgunda, sz. 1823-ban. 6) Hildegard, sz. 1825-ben. 7) Alexandra, sz. 1826-ban. 8) Adalbert, sz. 1828.

Testvérei a' Királynak: 1) Augusztá, özvegy Leuchtenbergi és Eichstädti (Boharnois Eugen) Hercegné. 2) Karolina Augusztá, sz. 1792-ben Febr. 8-kán, Hitvese 1816 Oct. 29-dike ólta I FERENTZ Ausztriai Tsaszárnak és Királynak. 3) Károly, Lovasság Generalja.

Mostoha Testvérei: 4) és 5) Ersébet és Amalia, Ikrekek, sz. 1801-ben; az első Hitvese a' Burkus Koronaörökösnek, a' második. János Szász Kir. Hertzegnek. 6) és 7) Sónia és Mária, Ikrekek, sz. 1805-ben. Jan. 27-kén; az első Hitvese FERENTZ Ausztriai Fő Hertzegnek. 8) Ludovika, sz. 1808-ban, Hitvese Maximilián Bajor Hertzegnek.

Mostoha Anyja: Karolina, Badeni Hertzegaszszony, özvegye I Maximilián Királynak 1825-ólta.

II. A' S t á t u s.

Az Ország 8 kerületre osztatik. Ezek öszvesen Toldalék a' M. Kurírhoz.

1,477 □ mértf. kiterjedésű földet fognak el; mellyen 4,057,017 lakos vagon. Nagyobb városai száma 250, mezővárosaié 351, helységek és falvai száma 15,120. Ház az egész országban van 615,408. A' familiák száma: 843,469.

Nagyobb és népesebb városai: München, 80,000 lakossal. Norimberga, 40,000 lak. Augsburg, 33,500 lak. Regensburg, 26,140 lak. Bamberg, 20,000 lak. Würzburg, 19,000 lak. Fürth, 16,735 lak. Ansbach, 16,375 lak. Baireuth, 13,985 lak. Erlanga, 11,580 lak. Paszszau, 10,300 lak. 's a' t.

Nemzetek: Németek vannak 3,641,631. Frantziák, 6,000. Zsidók 53,404.

Vallásokra nézve vannak: Katholikusok, 2,880,383. Protestánsok, 1,094,633. Zsidók, 53,404, más külömbféle hitűek 4, 5 ezeren. — Országban 2 Kath. Érsek, és 6 Püspök vagon, 2,722 Kath. és 1,174 Protest. Eklésia. — Universitas (Egyetem) van Münchenben 1,847, Würzburgban 600, és Erlangában 413 tanulóval. — Lyceum van 7, Gymnasium főbb és alsóbb 39; alsóbb iskolák 5,960.

Finantzia.

A' Status jövedelme: 1827-ben volt:	30,078,869 for.
— Költségei mentek - - -	29,877,700 —
— Adóssága - - - - -	111,005,644 —

Hadi ereje.

Szárason: a' béirt és kiállítható katonaság száma megyen 53,898 emberre; úgy mint gyalogsága 40,608, mellyből szolgálatban tsak 13,392 ember van; lovas-sága 9,216, szolgálatban tsak 1,920 ember; pattantyús-sága 4,074 ember. Azon esetre, ha a' Német szövetség háborúba elegendnék más Státussal, tartozik Bajorország a' Szövetségi 7 táborhoz 35,300 emberből álló se-
reget adni.

III. A' Státus törvényes alkotmánya.

Constitutióval Monarchiai Státus, mely e' szerint 1818-ban Május 26-kán alkattatott. A' Státus kormányozását a' Király viszi, a' Constitutio határozása szerint; de e' mellett a' Német Szövetség fenntartására megkivántató kötelességeket is tartozik teljesíteni, mint annak törvényes tagja. Az országoló Király mellett két kamarából álló Országgyűlése viseli a' Nemzet törvényhozó személyét. Mitsoda jussai légyenek ezen országgyűlési két Kamaráknak, azt a' Constitutio eredeti törvényes alaptételei határozták meg. A' Korona firól fira szálló, az első szülötteken, és ha férjfi maradék éppen nem volna, tsak akkor száll leány ágra.

IV. Vitézi Rendek.

A' különbféle érdemek kijelelésére hét Rendjelek vannak Bajor Országban, ú. m. 1) Hubert Rende, állittatott 1444-ben. 2) Sz. György Rende, eredetét veszi a' keresztes háborútól. 3) Max József Érdem R. 4) Polgári Érdem R. 5) Mihály R. 6) Therésia R. Dámák számára. 7) Lajos R. azoknak, kik a' Státusnak 50 esztendeig szolgáltak.

BADENI NAGY HERTZEGSÉG.

I. A' Nagy Hertzegi Uralkodó Ház. (Protestans).

Mostani uralkodó Nagy Hertzeg: LEOPOLD, sz. 1790-ben. Hitvese: Sófia Wilhelmina, IV Gusztáv Svédország volt Királyának leánya. — Magzataik: a) Alexandrina, sz. 1820. b) Lajos, sz. 1824. c) Fridrik, sz. 1826. d) Lajos Wilhelm, sz. 1829.

II. A' S t á t u s.

Ezen Nagy-Hertzegségnek kiterjedése 279 □ mértföldnyi földet foglal el, ésigy 79 □ mértfölddel nagyobb mint Bihar Vármegye. Lakosai számát 1,187,940 emberre teszik. Van benne 110 város 33 mezőváros;

1,731 falu, és 154,710 ház. — Népesebb városai: Mannheim, 20,600 lakossal; Carlsruhe, 19,734 lak.; Freyburg, 13,080 lak.; Heidelberg, 12,817 lak.; 's a't.

Nemzetek benne: Németek 1,168,459. Zsidók 18,981 - en; Frantziák (Hugonották) 500.

Vallásbeli különbségekre nézve, vannak: Katholikusok, 801,825. Protestansok, 565,707. Zsidók, 18,981. Mennoniták, 1,427. — Universzítás van Heidelbergában, 752, és Freiburgban, 647 tanulóval.

Finantziája.

A' Státus jövedelme 1830 - ban	-	9,832,200 for.
— költsége	- - - -	9,752,485 —
— adóssága 1829 - ben	- -	15,541,500 —

Hadi ereje.

Kiállitható katonasága: 11,566 ember. A' Német Szövetséghez tartozik adni had idején: 10,000 embert.

III. A' Státus törvényes alkotmánya.

Constitutioval Monarchiai Státus, melly 1818-ban alkattatott. A' Királynak meghatározott hatalmát, a' Nemzet törvényhozó személyében két Kamara pótolja ki. — Az országlás firól fira száll férjfiúi ágon, 's ha ez nem volna, által megy leány ágra.

IV. Vitézi 's Érdem Rendei.

1) Hívség Rende, állittatott 1715 - ban. 2) Hadi érdem R. 3) Zähringi Oroszlán R.

G R E Y.

Az Ujságlevelek Olvasójának figyelmét több évek óta nagy mértékben magára vonta Grey hatásköre, 's parlamenti vitatási által; 's ezért kedves leszen, reményleni lehet mindenki előtt, ha a' közjönak szentelt életének nevezetesb napjait röviden érintjük. Született 1764 Londonban, oskolai pályáját Cambridgeben vé-

gezvén utazni ment esméreteinek nevelése 's tapasztalás kedvéért. Attya Generál volt, 's vitézségének, 's jeles haditudományának Amerikában, 's Indiában kitünő jeleit adván, Viscount Howick, 's Earl (Gróf) Greynek neveztetett. Familiájának, mellynek birtoki Northumberlandban fekszenek, közbenjárására utazási után parlamenti taggá lett az ifjú Grey. Szellemi tehetségei 's utól nem ért ékesszólása tsak hamar híressé tevék, 's szoros összeköttetésbe hozák az ismeretes Foxxal, Scheridannal, 's Lambtonnal. Igy lett leghatalmasb ellenese Pittnek, 's az akkori Ministeriumnak. Ellenzette a' háborút Frantzia Országgal, sürgette Irlandnak összekapcsolását Angliával, valamint a' parlamenti reformot is a' legnagyobb hathatósággal. 1800 tüzzel védte barátját Wilberforcet Pitt ellen; 1801-ben kikelt azon háboru ellen, melly Dániával 's Svéd Országgal viseltetett, védvén erősen a' Neutralitás jogait, a' miért tiszteletére a' Stockholmi kereskedők emlékpénzt veretének. Midőn Fox lön Ministerré ő a' Cabinetbe lépett 's nemes-lelkű törekedésinek tárgyává az emberiség legszentebb ügyét tette — a' rabszolgákkal való kereskedésnek eltörlését. Fox halála után 1806 ő emeltetett helyébe, de a' Ministerium hamar meghasonlott; Fox baráti óhajták a' békét, Lord Grenville pártja Frantzia Ország ellen megengesztelhetetlen gyűlölettel viseltetvén, kíváná a' háború folytatását. 'S minthogy még ezen felül a' Catholicusok részére hajlott a' Ministerium, elbótsátá a' Király. Ez óta vissza vonva élt ugyan, de mindenkor az Oppositiohoz ragaszkodott, 's lelkes beszédeiben mindég nyilván kijelenté elégedetlenségét azon politikai szövvényekkel (intrigue), mellyek Portugalia, 's Spanyol Ország ügyében szövettek, valamint az 1813—1815 Frantzia háború miatt. A' Catholicusok emancipatió-

jának legnagyobb előmozdítója vala, egyenessége, tántorithatatlan igazságszeretete mindenkor ditsértetett. 1831 megbukott a' Watterlooi hős Ministeriuma, 's Grey választott Ministerelölőve. Mint hartzolt most a' reformbill ügye mellett, mint diadalmaskodott az ellenfélieken tudva van. Ezen kevésből is kitetsző hogy Grey a' legritkább lelkek, 's a' jelenkor rendkívüli nagy férjfiainak egyike, ki teljes életében characteréhez hív egy úton változatlanul maradt, korának, 's helyheztetésének ezernyi viszontagsági mellett. — Hitelese legjobb barátjának Posonbynak testvére; gyermeke sok van.

H. M.

Nem utolsó állat a' nyúl!

„Sokszor vesz fenyegeti a' Legnagyobbat, a' Legkissebbtől, az oroszlán már sokszor eledele lőn a' legkisebb madaraknak, 's a' vasat is megemészti a' ro'sda.“ — Így inté egykor a' nagy világhódítót, Sándort, egy bölts Szittyá. De hogy egy nyúl egy nagy világszerte híres várost bévehet, azt nem mondá az elmés Szittyá, 's mégis megbizonyítá a' Történet, hogy illyes is elő adhatja magát.

896 - ban felzendült Formosus Pápa ellen a' szabadékos rendezkedésre törekedő Olaszság. Formosus nem képes elnyomni a' lázadást, bajos körülményei közt Arnulf Tsászárhoz folyamodik, 's a' legketsegtetőbb ígéretek mellett segédet kér tőle. Arnulf rögtön enged kérésének 's győzedelmes hadaival bétsap a' felháborodott Országba, megtördeli a' Szabadság védlőit, 's tsak hamar Róma előtt terem táborával. Egy napon katonái közzül némellyek egy nyulat hajtottak fel, ez a' város felé veszi útját, 's a' katonák irtoztató kiáltással ömlenek utánna, 's Ime! az egykori

világrendítők, a' Rómaiak megrémülve hemberegnek le a' falakról, 's az ellenséges vadászok mint győztesek másznak fel 's elfoglalják a' Várost.

A' telegráfi közlés gyorsasága. Párisból Calaisig 27 telegráf 3 minutum alatt közli a' híreket; Lilléből Párisig 22 telegráf 2 minutum alatt; Strassburgból Párisig 46 telegráf 6 $\frac{1}{2}$ minut. alatt; Lyonból Párisig 50 telegráf 8 minut. alatt.

Pfisterer a Feierstundenben 1832 Junius 25-én ezt közli Magyar Országról: „*Boszorkányok vizsgálata.* 1728 Szegeden M. O. törvényes boszorkányi vizsgálat tartatott; némelly boszorkányok úgy úsztak a' Tisza felett mint a' dugókérgű tserfa, 's egy nagy izmos, vastag aszszony nem nyomott többet másfél latnál! Elegendő okok, hogy mindnyájan Június 23-kán megégettettek!“ Mitsuda koholmány! — Ez a' szó „mitsoda“ kétség kívül e' két szóból ered *mi* és *tsuda*, és tsak a' könnyebb kimondás változtatta mitsodává, de itt jobb a' mitsuda.

Meissenben egy könyv jelent meg e' tzim alatt: Ungarische Paprika, Anektoden Schatz (Anektoták a' Magyarokról, mindenütt Magyar játsza a' szerepet) írta Bolon Mischko. Ezt a' Lipcsei reggeli Ujság azzal a' hozzátétellel hirdeti, hogy sok disznó vagon benne — de nem kell tsudálni, mert a' szerző tsak azoknak öszveszedéséhez értett, az országban.

Stuttgarthban most Hoffmannnál illy tzimű munká jelen meg: *Pantheon* ausgezeichneter Erzähler 24 kötet ezekben Magyarból fordított elbeszélések is találhatuak.

Oskolai gépely.

Amerikában, a' mint írják, egy gépely (machina) készült nem rég, melly gőz által jó mozgásba, 's nemcsak fűti az oskolát, hanem a' tanulók büntetésére is használtatik.

A' D u n a.

S o n e t t.

Ősz habjaid morajjal ömlenek,
Idő mohát sebess erőd kiállja:
Midőn kiront dühös kebled dagálya,
Sok szőke lányid tájt rettentenek.

Hullámaid határt nem érzenek:
Ditső te pályád ó Folyók Királya!
Tanúja Szittyá fénynek, és birája
Valál, 's leendsz egy izbe' véginek.

Haladj szeliden, és ha majd ered
A' hívtelen Törökhatárhoz ér el,
Mond: *Nemzetét Ételnek* esmered:

Amaz himezte árkod ősi vérrel,
E' — Lelke nem merült, 's egy napba' ez
Ha nem lett is veled, de egybe' vesz.

Vitéz Ignátz.

R e j t e t t s z á m.

Egy sor szám, — czeret 's több százakat teszen;
De öszveadván tsak tizenhárom leszén.

Óh gyászos esztendő! melly többet vittél el,
Mint a' mennyi Magyar Mohátsnál esett el!!

R e j t e t t s z ó.

Hajdani ritka Vezér vala hős Eleink idejében,
Fosztva utólsótól Béla magyarja lehet.

F. B. Gyöngyösön.